

Saksframlegg

Vår ref.: 23/10096 - 2	Dato: 04.05.2023	Saksbehandler: Mariann Totlund
Behandling av saken:		
Saksnr. 34/23	Utvalg Kommunestyret	Møtedato 23.05.2023

Ny organisering av Orklavassdraget vannområde

Kortversjon av saken:

Kommunene Orkland, Rennebu, Tynset og Oppdal samarbeider om gjennomføring av vannforskriften og myndighetsutøvelsen knyttet til egen sektorlovgivning i Orklavassdraget vannområde. Vannområdet har i dag en styringsgruppe - et Vannområdeutvalg med representanter fra politiske utvalg uten tydelig mandat. Det foreligger ingen formelle føringer for opprettelse av vannområdeutvalg, og utvalget kan slik avvikles.

Det foreslås en ny organisering av vannområde-samarbeidet for å styrke kommunenes myndighetsutøvelse ved å etablere et kommunalt oppgavefellesskap med hjemmel i kommuneloven § 19. Ny organisering vil gi en tydeligere forankring politisk og administrativt. Arbeidet vil følge sektoransvar og ordinær tjenestestruktur i henhold til delegeringsreglement i kommunene. Det inngås egen samarbeidsavtale.

Kommunene har i dag ulik praksis, ulikt ressursgrunnlag for myndighetsutøvelsen og ikke gode nok samhandlingsrutiner knyttet til nedbørsfeltforvaltning på tvers av kommunegrensene. Gjennom en ny organisering ønsker kommunedirektørene i de fire samarbeidskommunene i Orklavassdraget vannområde å styrke kommunenes myndighetsutøvelse gjennom etablering av fagnettverk, rutiner og plan- og forvaltningsredskaper. Det er ønskelig å ha vannområdekoordinatorer tilsvarende en 100% stilling for å styrke dette arbeidet. I dag er det ansatt vannområdekoordinator i 50% stilling. Fylkeskommunen (Vannregionmyndigheten) bidrar fra 2023 med halvparten av kostnaden for hver vannområdekoordinator, begrenset oppad til 500 000 kr/år (vedtak i Fylkestinget 16.06.22).

Kommunenes særlige rolle i vannforvaltningsarbeidet synliggjøres gjennom ansvaret for å treffe vedtak om gjennomføring av tiltak innen drikkevann og avløp, overvannshåndtering, landbruksforvaltning, arealforvaltning og forurensningssaker. Forvaltningsplaner for vann og hovedplaner for avløp og vannmiljø inngår i dette arbeidet. Videre er arealplanlegging og plansakbehandling hvor det tas hensyn til vann avgjørende for en forutsigbar og bærekraftig vannforvaltning. Her inngår vannets betydning for økosystemtjenester, matsikkerhet og god helse.

Vedlegg

Ny organisering av Orklavassdraget vannområde	04.05.2023
Vedlegg 3 Tilbakemelding fra Orkland kommune om finansiering og organisering av Orklavassdrag 2022-04-01	04.05.2023

Saksopplysninger:**Vannområdene som regionalt kommunesamarbeid**

Kommunedirektørene ser at vannområdearbeidet gir mulighet for felles kompetansebygging og forvaltningsredskaper knyttet til kommunenes myndighetsutøvelse. Gevinsten er knyttet til samordnede rutiner, effektivitet, økonomi og oppfyllelse av miljømål. På sin veg fra fjell til fjord passerer vannet kommunegrenser, som nødvendiggjør organisering på tvers av administrative grenser. Alle vannforekomster inngår i dette arbeidet.

Kommunene samordner i dag sitt sektoransvar innen vannområdene gjennom vannområdeutvalg, og gir innspill til Regional vannforvaltningsplan med hovedutfordringer og tiltaksplaner. Ansvaret for samordning på vannregionnivå (Trøndelag vannregion) tilligger Fylkestinget som vannregionmyndighet etter vannforskriften § 20. Kommunene har et særlig ansvar for å ta inn vannforskriften §§ 4-7 (ulike miljømål) og 12 (*Ny aktivitet eller nye inngrep*) i ordinær myndighetsutøvelse etter sin sektorlovgivning.

Samarbeidsområder kan f.eks knyttes til opprydding i spredt avløp som ikke holder dagens krav, vannovervåking, fremtidige drikkevannskilder, smittevern, håndtering av lekkasjesøk, fremmedvann og utskiftingsplaner, offentlig avløp og renseprosesser, ROS-analyser, beredskap og samfunnssikkerhet, damsikkerhet, vilkårsrevisjoner vedrørende kraftutbygging, klimatilpasning og overvannshåndtering. Vannområdet kan også være en arena for fagnettverk med utveksling av kompetanse og praksis innen naturmiljø, landbruk og arealplan.

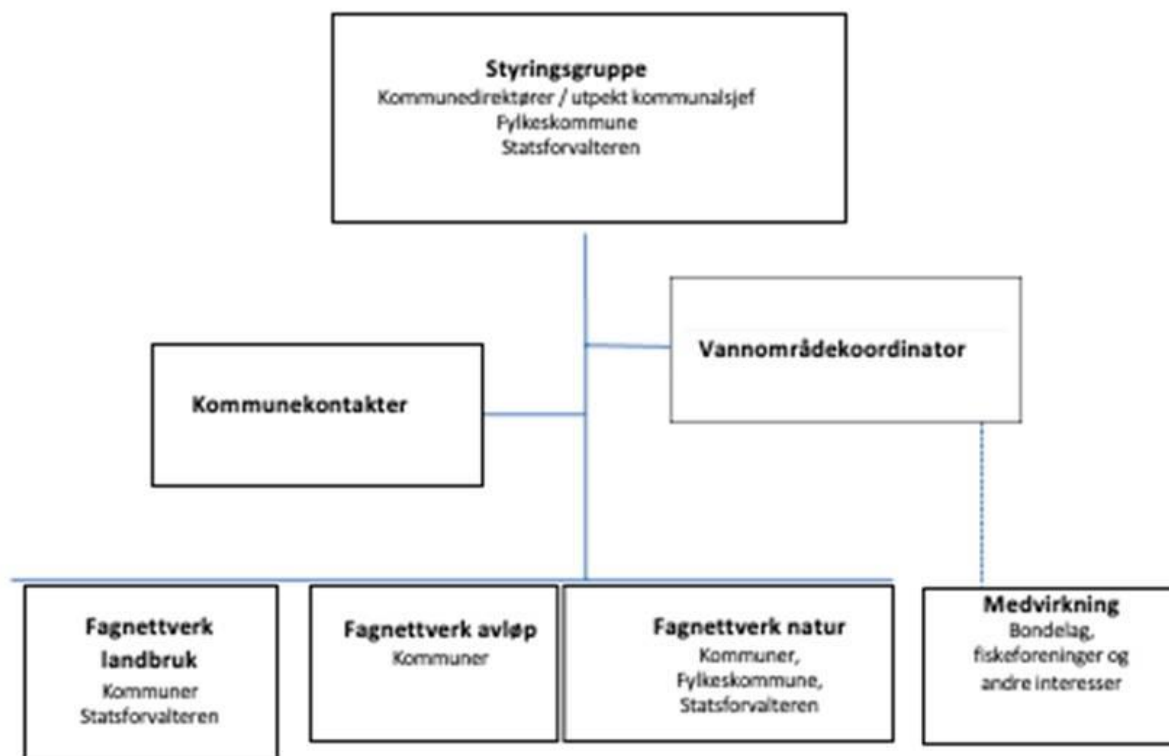
Evaluering av dagens organisering med vannområdeutvalg og forslag til ny styringsmodell

- Flere norske kommuner evaluerer i dag ordningen med Vannområdeutvalg som styringsgruppe for vannforvaltningsarbeidet, og alle vannområdene i Trøndelag har vedtatt eller vurderer ny organisering nå. For Orklavassdraget har vannområdeutvalgene politisk oppnevning. Det er ingen bindinger i vannforskriften om å organisere kommunesamarbeidet i vannområdeutvalg. Kommunedirektøren vil framheve følgende:
Vannområdeutvalget (VOU) som politisk styringsgruppe følger ikke ordinær tjenestelinje, og er løsrevet kommunenes styringsstruktur. Kommunalt politisk utvalg har sektoransvaret. Oppfølging av politiske innspill bør følge linjeansvar fra kommunedirektør.
Kommunedirektøren har ansvar for ressursbruk og saksutredninger, og er i liten grad koblet på vannforvaltningsarbeidet med VOU som styringsgruppe.
En styringsgruppe med kommunedirektørene i samarbeids-kommunene vil føre til at vannforvaltningsarbeidet blir del av den ordinære aktiviteten i kommunene. Saker som berører vann forankres politisk i hver kommune.
Med administrativ styringsgruppe vil trolig flere saker bli lagt fram til politisk behandling, noe som vil føre til en bredere og mer grundig debatt om vannmiljø.
- Styringsgruppen vil ha løpende ansvar, der to av møtepunktene er særlig viktige: et vårmøte der fjorårets årsrapport og regnskap, samt årets arbeidsoppgaver presenteres, og et høstmøte der det redegjøres for status for arbeidet og budsjett for kommende år.

Ny organisering

Kommunedirektørene i de 4 samarbeidskommunene anbefaler en ny organisering av vannområdene med hjemmel i kommuneloven kapittel 19 om kommunalt oppgavefellesskap. Ny organisering vil gi en tydeligere forankring politisk og administrativt ved at arbeidet vil følge sektoransvar og ordinær tjenestestruktur i henhold til delegeringsreglement i kommunene. Styringsstrukturen foreslås å bestå av et representantskap (politisk oppnevnt) og en administrativ styringsgruppe bestående av kommunedirektører / kommunalsjefer, hvor leder for administrativ styringsgruppe er daglig leder for

oppgavefellesskapet (§ 19-3). En egen skriftlig avtale om oppgavefellesskap regulerer arbeidet (§ 19-4). Hver kommune beholder sitt selvstendige myndighetsansvar, og har økonomisk ansvar for sin del.

Figur 1: Forslag til ny styringsmodell, administrativ del (se vedlegg 2). Ulike fagnettverk kan opprettes ved behov

Økonomiske konsekvenser for kommunen

De 4 kommunene sammen med statlig fast overføring finansierer i dag vannområde-koordinator i 50% fast stilling. De kommunale bidragene ble fra og med 2022 økt etter budsjettvedtak i hver enkelt kommune, og Fylkeskommunen vedtok å bidra finansielt med egne midler gjennom 6-årig økonomiplan fra og med 2023. Vannområdet har også noe midler stående fra tidligere års mindreforbruk, og det er derfor nå økonomisk rom for økt stillingsandel. Orkland kommune er arbeidsgiver og håndterer personalansvaret.

Kommune	Beløp	Merknad
Oppdal	35 000,-	Sak 21/130
Tynset	35 000,-	KS-sak 85/21
Rennebu	70 000,-	Tiltak SD-35-22
Orkland	245 000,-	Budsjettpost 402080
SUM	385 000,-	

Fylkestingets vedtak 16.06.2022 om 50% finansiering av vannområdekoordinator i hvert vannområde er et direkte bidrag til å styrke kommunene i sin myndighetsutøvelse, og skal også gi bedre samordning regionalt. Dette er også en konsekvens av kommunenes innspill i høringen av Regional vannforvaltningsplan i 2021 om styrking av vannkoordinatorressursen.

Kommunene ble i brev av 21.02.2022 fra Fylkeskommunen bedt om å ha en diskusjon rundt to viktige spørsmål:

1. Videre finansiering av vannområdene.
2. Organisering av vannområdene. Bakgrunnen er at Fylkestinget følger opp kommunenes felles høringsmerknad om styrking av vannområdene, samtidig som også fylkeskommunen ser at dagens organisering har svakheter som bør evalueres. Samtidig utfordrer Fylkestinget kommunene til medfinansiering.

Etter at spørsmålene hadde blitt drøftet i møte med Fylkeskommunen, koordinerte Orkland kommune den felles tilbakemeldingen fra Orklavassdraget vannområde i brev av 01.04.2022, (vedlegg 3). Det ble der opplyst om at en i første omgang ønsker å øke stillingsprosenten til 80%, og at man har økonomisk grunnlag for det.

«Orkland kommune har drøftet organiseringen på kommunedirektør – kommunalsjefnivå, og er positiv til at det opprettes en administrativ styringsgruppe. Orkland ser det som en opprydding i roller mellom administrasjon og politikk, og tror dette vil bidra til at vannområdearbeidet bedre integreres i kommunens selvstendige sektoransvar innen plan, landbruk, vann- og avløp.

Administrasjonen i Orkland, Rennebu, Tynset og Oppdal kommune er i utgangspunktet åpen for å avvike det politiske vannområdeutvalget slik vi har hatt i Orklavassdraget hvor det har fungert som en styringsgruppe med direkte kontakt opp mot vannområdekoordinator, og tror en administrativ styringsgruppe kan erstatte denne rollen. Dagens politiske representanter i vannområdeutvalget (VOU) er oppnevnt av kommunestyrene fram til 2023.»

I og med at finansiering av vannområdet relativt nylig var opp til vurdering ifm. budsjettarbeidet for 2022, og det per i dag er en del ubrukte midler fra tidligere år, vil ikke finansieringen tas opp på nytt nå. Det er økonomisk grunnlag for økt stillingsprosent, og det er opp til Orkland kommune som arbeidsgiver å finne en løsning for økt bemanning.

I tillegg bidrar Statsforvaltern fast med overvåkingsmidler som årlig er avhengig av statsbudsjettet (disse inngår ikke i %-beregningen og er øremerket overvåking). Trøndelag vannregion ble i 2022 tildelt samlet 1.750.000,-kr til vannovervåking. Overvåkingsmidler forutsetter 50% egenfinansiering. Dette har til dels blitt løst gjennom ulike prosjekter, men det anbefales at kommunene setter av noe midler til dette. Dersom det er mistanke om forurensning fra spredt avløp for eksempel, kan kommunens bidrag dekkes gjennom tilsynsgebyr innen sjølkostområdet for avløp.

Hva er gevinsten for kommunene?

- Bedre overvåking som grunnlag for forvaltning
- Bedre beslutningsgrunnlag
- Styrke politiske beslutningsprosesser
- Gode samordningsrutiner knyttet til komplekst saksfelt
- Kunnskapsdeling av kostnadsbesparende forvaltningsløsninger
- Utvikling av saksbehandlingsverktøy
- Bedre samarbeid med organisasjoner og brukere
- Bedre miljøtilstand i vannressursene

Rettslig grunnlag

Samarbeidet vil skje etter kommunelovens kapittel 19 om kommunalt oppgavefelleskap.

Konsekvenser for folkehelse

Godt vann kjennetegnes av vann som er hygienisk tilfredsstillende og ikke inneholder fysisk, kjemiske eller biologiske komponenter som kan medføre helseskade. Dårlig drikkevann kan gi akutt sykdom, spesielt forårsaket av forurensning med sykdomsfremkallende mikroorganismer. Vann av dårlig kvalitet kan overføre smittsomme sykdommer som f.eks. omgangssyke, harepest, botulisme, leverbetennelse og legionella. Men vann kan også inneholde stoffer som gir mer langvarig påvirkning gjennom opphopning i kroppen. Det er stoffer som kan medføre kreft, allergi eller ha genskadende effekt. Forurensning av vann kan komme fra naturlige kilder som humus, radon, fluor m.m. Men det kan også dreie seg om kjemikalier som følge av lekkasjer eller vannbehandling. For å kunne

begrense bruken av kjemisk vannbehandling er sikring av råvannskvaliteten svært viktig. For å sikre godt vann til forbruker må hele kjeden fra nedslagsfelt for råvann (overflatekilde eller fra grunnvann), via vannbehandling, distribusjonsnett og endepunkt sikres.

Konsekvenser for klima og miljø

Forurensning påvirker vannmiljøet, som igjen har konsekvenser for mennesker og livsmiljøet vi er del av. I kunnskapsgrunnlaget til regionale vannforvaltningsplaner inngår karakterisering av elver, innsjøer, grunnvann og kystvann, samt vurdering av miljøpåvirkning fra menneskelig aktivitet. Vannforvaltningsarbeidet bidrar til at kunnskapsgrunnlaget økes og at en kan målrette tiltak for å bedre miljøtilstanden i et regionalt perspektiv hvor kommune både påvirker og blir påvirket.

I en tid med klimaendring vil håndtering av flom og overflatevann bli en av kommunenes hovedutfordringer.

Kommunedirektørens vurdering

Å bedre vannmiljøtilstanden i tråd med EUs vanddirektiv, med norsk implementering gjennom vannforskriften, er et av Norges hovedsatsingsområder på miljøsidan. Dette arbeidet er også forankret i forurensningsloven, plan- og bygningsloven, vannressursloven, naturmangfoldloven og folkehelseloven, og inngår i kommunens myndighetsutøvelse.

Området har et stort interessefelt med mange aktører som stiller store krav til tiltaksressurser, samordning og formidling. Rent vannmiljø bidrar til god økologisk tilstand og folkehelse, og gir oss bl.a. muligheter til å fiske, drive jordbruk, og ha et aktivt friluftsliv, gjennom god forvaltning. Godt vannmiljø har slik betydning for næringsutvikling og bosettingsmønster.

For at kommunene skal kunne lykkes bedre med sin myndighetsutøvelse er det behov for en ny organisering av vannområdearbeidet med etablering av et kommunalt oppgavefelleskap etter kommunelovens kapittel 19. Det innebærer etablering av et politisk oppnevnt representantskap som øverste organ, samt en administrativ styringsgruppe. Kommunene beholder sin selvstendige myndighetsutøvelse. Administrativ styringsgruppe vil bestå av kommunedirektørene/kommunalsjefer, en representant for fylkeskommunen (vannregionmyndigheten) og en representant for Statsforvaltern (møte- og talerett). Vannforvaltningsarbeidet kan slik knyttes direkte til kommunenes styringsstruktur med politiske utvalg med delebert sektoransvar.

Det er kommunedirektørens oppfatning at en hel fast stilling som vannområdekoordinator vil innebære en nødvendig ressurs og gi et bedre grunnlag for å oppfylle kommunenes sektoransvar.

Kommunedirektørens innstilling:

Tynset kommune vedtar forslag til ny organisering for vannområdesamarbeidet i Orklavassdraget, slik framlagt i vedlegg 1 og 2. Herunder inngår:

Det etableres et vannområdesamarbeid med hjemmel i kommuneloven § 19 om kommunalt oppgavefelleskap, som innebærer:

- Godkjenning av samarbeidsavtale, slik framlagt i vedlegg 1.
- Opprettelse av representantskap som øverste organ. Fra kommunestyret i Tynset kommune velges følgende til representantskap: Medlem: Ordfører, Varamedlem: Varaordfører
- Opprettelse av administrativ styringsgruppe bestående av kommunedirektører/kommunalsjefer som sørger for å integrere vannforvaltningsarbeidet i ordinære beslutningsprosedyrer i kommunene.
- Leder i administrativ styringsgruppe er daglig leder i oppgavefelleskapet, og representerer oppgavefelleskapet i Vannregionutvalget.

- Administrativ styringsgruppe er faglig ansvarlig for vannområdekoordinatorene, og styrer arbeidet som vannområdekoordinator utfører.
- Kommunene bidrar med tidligere vedtatte beløp oppgitt i tabellen under for finansiering av stillingen som vannområdekoordinator.

Kommune	Beløp	Merknad
Oppdal	35 000,-	Sak 21/130
Tynset	35 000,-	KS-sak 85/21
Rennebu	70 000,-	Tiltak SD-35-22
Orkland	245 000,-	Budsjettpost 402080
SUM	385 000,-	

Det forutsettes av Fylkeskommunen bidrar med resterende 50 %. Finansieringen i hver enkelt kommune innarbeides i handlingsprogram 2024 med økonomiplan 2024-2027.

- Ordningen med Vannområdeutvalg utgår.